

РАДНИЧКЕ НОВИНЕ

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

УРЕДНИШТВО
И
АДМИНИСТРАЦИЈА
НАЛАЗЕ СЕ
У ШТАМПАРИЈИ
„ГУТЕНБЕРГ“

Број 5 пара

Изразе сваки дан

КО ВЛАДА НА БАЛКАНУ

2. Две струје

Венизелос је своју политику напуштања неутралности и гажења у рат мотивисао пред краљем Константином овим аргументима.

Први разлог за ступање у рат у томе је што је Грчка, уговором о савезу, дужна да притекне у помоћ Србији. Не испуњујући своју савезничку обавезу Грчка би морално огромно изгубила, и њен политички и финансијски кредит био би у будућности из основа пољуљан.

Други разлог за ступање Грчке у рат у томе је што би и њени животни интереси, а у првом реду Солун, били доведени у питање ако би она допустила да Аустрија прегази Србију и да се са својим кундацима наслони на грчку границу.

Трећи је разлог у томе што би, ступајући на страну Тројнога Споразума, Грчка добила у Малој Азији оно што ни највећи њени оптимисти не могу ни замислити. Доприносити, међутим, својом неактивношћу победи Двојнога Савеза, Грчка никада више не би могла мислити на Малу Азију на коју би Немачка спустила своју моћну шапу, а у случају да ниједна група сила не победи, Грчка би морала дићи руке од својих саплеменика које би Турска и даље, још више, давала и угњетавала.

И најзад, по мишљењу Венизелосовом, чак и када би се рескирало много прилажењем на страну Тројнога Споразума, имала би се утеха бар у томе што се боримо за ствар малих народа, који, по његовом мишљењу, заступају Енглеска, Француска и Русија.

А да би омогућио ратну акцију Грчке, Венизелос је хтео да је осигура према Бугарској, било на тај начин што би и њу увукао у рат било тиме што би бар добио њену благонаклоност неутралност. То би се пак могло постати само дајући крупне концесије Бугарској. Због тога је Венизелос, са одлучношћу политичара способних за већа дела и одлучније гестове, био готов да уступи Бугарима Кавалу, Дрину и Серез, које су биле међу најглавнијим тачкама преговора приликом закључивања Букурешкога Мира. Једном речи, Венизелос је био готов да, од стране Грчке, приступи коренитој ревизији Букурешкога Мира, који је створио лабилније стање на Балкану него ли чак што је било оно пре турскога рата.

Чиме је мотивисао Венизелос ту своју решеност, ту крупну промену у досадашњој балканској политици? Ево шта он каже у свом мемоару који је упутно краљу Константину:

„На тај начин, могло би се дефинитивно постићи једно етничко груписање и могла би се оствари-

ти идеја о балканској конфедерацији. У сваком случају, међу балканским државама могао би се закључити један савез са узајамним гаранцијама, а то би им онда омогућило да своје снаге посвете свом економској развићу, те да не буду трошене само на војне ствари“.

Могло би се из понеких мисли закључити да је Венизелосу Балканска Федерација само једно средство за политику Тројнога Споразума и за постигнуће панјелинскога идеала. Ако је тако, могло би се рећи да циљ ни издалека није толико леп као што је средство које треба да му послужи. Ми не мислимо да се Тројни Споразум бори за ствар малих народа, за ствар правде и слободе — као у осталом ни Двојни Савез —, и сматрамо да је фатално стављати балканске народе у службу његовој империјалистичкој политици. Исто тако не мислимо да би Балканску Конфедерацију требало употребљавати за фантазије шовиниста појединих балканских народа и за комичне реставрације средњовековне Константинове Грчке, Асенове Бугарске и Душанове Србије.

Али, идеја је здрава: Балканску Конфедерацију треба остварити *што пре*; и у том погледу Венизелосове тежње морају нам бити симпатичне. Нека се створи Конфедерација; народи ће после наћи пута и начина да је ставе себи у службу и да јој истакну и више циљеве и лепше лепше циљеве него што би их истакао Венизелос, Пашић или Гешов. *Али, до Конфедерације се може доћи само политичком споразумом и уступањем на свима странама — кад се већ неће да приђе много логичнијим и сигурнијим средствима које Социјална Демократија предлаже: обарању свију вештачких државних преграда на Балкану и стварању свега једне економске и политичке области.*

Али ако већ није био за ову политику, Венизелос је бар био за ону политику коју, нажалост, заступа врли мали број државника и политичара на Балкану: *он је био за политички споразум, узајамних уступања и међусобне толеранције.*

То му пребацује и шеф данашње грчке владе, Гунарис, изјављујући са огорчењем како је „његова (тојест Венизелосова) политика концесија у свима временима била позната свима; он заборавља да је та његова политика избијала отворено у време преговора пре међубалканскога рата; он заборавља да је само тај рат спречио последице његове политике; он заборавља да је ишао тако далеко па је са парламентарне

трибине изјавио да ми треба да се откажемо извесних територија чак и ако нам буду предложене...“

То што га Гунарис мисли да ће компромитовати Венизелоса, то баш може само да му подигне углед и стекне симпатије у очима свију оних Балканаца којима шовинизам и ратна фурија још нису испили мозак!.. А са своје стране, Гунарис додаје да „данашња влада одбацује сваку помисао о концесијама; и независни од тога каква је политичка конјунктура, влада сматра да се таква једна мисао не може ни допустити“.

Ето две сасвим супротне балканске струје, од којих, у Грчкој, једну представља Венизелос а другу Гунарис. *И, разуме се, као и увек на Балкану, луђа и некултурнија је победила. Зашто?*

То ћемо видети у сутрашњем чланку.

НА БРЗУ РУКУ

Ново министарство

Неки листови јављају како је Државни Одбор за сузбијање заразе предложио да се после рата оснује ново министарство: Министарство Народнога Здравља.

Ја не знам што ће им то. Кад оно није основано пре рата, или бар у почетку рата, нема апсолутно никаква смисла ни пошребе оснивањем га после рата.

Него, место тога, ја бих предложио да се оснује друго једно министарство: Министарство Народнога Гробља...

ШТА ЗНАЧИ РАТ

Штета у Пољској

Колико је страхан и пустошан данашњи рат може се ценити по податцима које је објавила руска анкетна комисија за изучавање стања у руској Пољској. Ево неколико најважнијих података:

Од 270.000 села у рејону у коме се води рат, 5.500 или 20 од сто је разорено, а 1.000 спаљено са свим до темеља. Од 12 и по милиона становника, непосредно од рата настрадало је 9 милиона или 73 од сто. Од 10.000 радионица и пољопривредних добара у рејону где се води рат, 800 или 8 од сто је сасвим разорено, а 5.000 или 50 од сто пострадало је толико да за дуго времена неће моћи обновити рад. Материјална штета становништва, само за првих пет месеци рата, износила је 3 милијарде и 200 милиона динара.

А међутим, крај рата се још не може ни да сагледа!...

Министров распис о дуд!

Не дају боловање болесницима

Пре кратког времена изашао је један распис министра војног којим се, сасвим умесно, наређује да се оним војницима који су лежали пегави тифус или врулицу даде боловање бар од 40 дана те да се људи довољно опораве.

Али, једно је у земљи Србији закон и распис, а друго је његова примена. И у колико је један закон или распис бољи у толико се он мање примењује.

Тако се ради и у овом случају. Жале нам се, на пример, болесници из осме резервне болнице како управник те болнице, г. Богдановић, не допушта толико боловање, него и кад лекари даду коме по 30 или 40 дана, он то одмах скреше на 10 или 15 дана.

Тако је то: кад треба у команду онда се одмах мора ићи, а кад се после тешке болести треба макар мало опоравити, одморити код своје куће и видети своје миле и драге — онда се за то нема времена ни могућности!

Овоме гажењу министарског расписа треба одмах учинити крај.

ЛИПКНЕХТ ЗА РОЗУ ЛУКСЕМБУРГ

Против реакције у Пруској

Ових дана уапшена је у Немачкој Роза Луксембург, велики теоретичар и неуморни револуционарни агитатор немачке Социјалне Демократије.

Поводом њеног апшења, Карл Липкнехт држао је у Пруском Лантагу један силан говор којим је жигосао реакцију у Пруској и који је завршио овим речима:

„Као достојан образац за такво држање може да послужи само противна родна политика руске владе. И као год што је апшење социјалдемократских посланика у Думи изазвало негодовање код великог дела цивилизованог света, тако ће исто, убеђени смо, ово апшење Розе Луксембург не само револтирати неколико мислених људи, него нас потстаћи да га искористимо за наш циљ: сурвавање данашње Пруске и подизање нове, слободне Пруске на место ове старе“.

Говор Липкнехтов био је стално прекидан, а свршетак му нису ни допустили.

ШТА ЈЕ УРАДИЛА РУСКА ВОЈСКА ДО ДАНАС

Француски резиме

Билтен дез Арме де ла Рейблик објавио је историјски преглед шта је све урадила руска војска за осам месеци рата на основу званичних извештаја, у коме се износи вредност напора и успеха руских. Ево како он на крају резимише ту руску акцију:

1) Још од почетка непријатељстава руска војска на најлојалнији и најпотпунији начин вршила је своју савезничку дужност, жртвујући своје заштитне трупе, како би привукла на себе што већи број немачких трупа;

2) Она је успела у исто време да задобије одлучне победе над другим својим моћним противником: она је сломила аустријску војску пре него што су Немци имали времена да превуку на источни фронт снаге дигнуте са западног фронта;

3) У месецима, који су следовали, она је, истрајношћу своје акције, одлучила немачки генералштаб да пошаље против ње више корпуса војске и принудила га да од новембра месеца напусти офанзиву на западном фронту.

4) И поред пребацивања трупа Немци и Аустријанци већ одавно нису дошли ни до каквог резултата на источном фронту; наши су савезници стално постизали да изиграју Хинденбургове планове и Варшава је остала недирнута. На послетку губитци које су претрпеле немачке јединице за дуго су сломили њихов офанзивни напрег;

ПОСЛЕДЊЕ ВЕСТИ

(ТЕЛЕГРАМИ ПРЕС-БИРОА)

СИНОЋНИ ТЕЛЕГРАМИ

Борбе на Карпатима

Петроград, 29 марта. У Карпатима, у правцу Ростаци, одбили смо, 27 марта, јаке непријатељске снаге које су нас нападале у више махова. Напредовали смо мало и развили жестоку борбу у пределу кланца Ужока у коме се непријатељ још држи. Заузели смо 3 топа и заробили око 700 војника. У правцу Стрија одбили смо непријатељев напад на фронту Розошач—Ораворик—Козановка—Авсанка и нанели непријатељу огромне губитке. Од 26 марта непријатељ држи положај 992; суседни положаји на Козиновки у нашим су рукама. На осталим фронтовима није било никакве промене.

Санитетске мисије за Србију

Лондон, 29 марта. — Сер Р. Пеџет наименован је за главног комесара Црвеног Крста за помоћ Србији. Хиџна лекарска помоћ за Србију прикупљена је и биће послата најбржим начином.

Представници енглеског, француског и американског Црвеног Крста одржали су недавно састањак, на коме су израдили план о знатном повећању болница Црвеног Крста у Србији. Ајел учињен у Британији, наишао је на најбољи пријем.

Између Руса и Немаца

Петроград, 29 марта. — Званично. — 28 марта у пределу Сувалки, заробили смо више десетина војника и отели 4 митраљеза. Истога дана Осовејц је бомбардован од 8 ч. у јутру до 6 ч. увече са гранатама од 8 палача. Артилерија је са утврђења одговорила носећи једној непријатељској опсадној батерији озбиљне губитке. Немци су покушали да помоћу четири сплва, пуштена кроз канал Гуда, дигну у ваздух мост који води у тврђаву. Сплваови су са експлозивима делимиче уништени артилеријском ватром, делимиче нису ни дошли до места.

У пределу Едвабна била је жива борба по рововима, с применим саперских радова и с бацањем бомби. У пределу села Елешки, на путу за Колно-Мишињец, наша је артилерија изазвала страшну експлозију. Код села Бромјерж, јужно од Дробина, да десној обали Висле, било је омањих борби. — На доњем Нареву заробили смо један немачки аероплан са два авијатичара.

ЈУТРОШЊИ ТЕЛЕГРАМИ

Нема муниције?

Лондон, 30 марта. — "Њу-Јоршка Трибуна", јавља из Омаха да су три воза са Шойовском муницијом прошли кроз ову станицу; сваки од ових возова имао је 20 вагона.

Према "Њу-Јоршком Тајмсу" г. Леман, велики фабрикант муниције у Њу-Јорку изјавио је да је, кад је недавно био у Ливерпулу, добио поруџбину од 700 милиона, али да му је ту поруџбину било немогуће извршити, пошто американске фабрике не могу више да производе.

Г. Леман је додао, да се рат мора на јесен завршити услед недостатка муниције.

Званична потврда о Вензелосовом повлачењу из политике

Атина, 30. марта. — Краљ је предао председнику кабинета и влади писмо које му је упутио г. Вензелос и у коме бивши председник тражи од краља да демантује владину изјаву, према којој краљ није делио мишљење Вензелосово о уступању Кавале.

После министарске седнице, која је одржана поводом тога, краљ је примио г. Гунариса. Владин одговор је предат г. Вензелосу 25 пр. м. Тврди се да влада остаје при својој ранијој изјави.

После тога г. Вензелос је конференсио са својим присталицама и изјавио им, пошто влада и даље демантује његову изјаву односно држања краљевог што се тиче уступања Кавале, то је он принуђен да се дефинитивно повуче из политичког живота.

Америка, Јапан и Кина

Токио, 30. марта. — Званични листови демантују да је американска влада протретишавала против јапанских заштитева у Манџурији.

Јапански посланик у Пекингу тражио је од кинеске владе да предузме енергичне мере против бојкотовања јапанске робе.

Експедиција за Дарданеле

Париз, 30. марта. — Званично. — Експедициони корпус за Исток под командом генерала д'Амада и који је извршио своју концентрацију у Бизерту, да би довршио своје опремање, прешао је свој пут под најбољим условима.

Он је био 2 прошлог месеца готов да пружи своју помоћ савезничким флотам и енглеском експедиционом корпусу, али, очекујући, било је потребно да не остане и сувише дуго на транспортним бродовима. Услед тога он је и примио гостопримство које му је било понуђено у Египту.

Француске трупе су се искрцале у Александрији и улогориле су се у близини пристаништа. Оне се ту одмарају и усавршују своју организацију. Оне су у могућности да се без одлагања укрцају за сваку тачку где би њихова помоћ била потребна.

Смогра коју је генерал д'Амад извршио оставила је најбољу импресију на све присутне.

Слабо дејство немачке блокаде

Лондон, 28. марта. — Адмиралитет саопштава да су од објаве блокаде подморским бродовима, од 8. фебруара по новом, немачке крстарице, мине и подморски бродови потопили тридесет трговачких и 6 рибарских лађа. Трговачке лађе износили су укупно 100.987 тона а тонажа рибарских лађа износила је 1203. За то време дошло је и отпутовало 10.194 лађе више од 300 тона.

На Кавказу

Петроград, 31. марта. — Званично. Наставак саопштења о операцијама на Кавказу. — Руске трупе са фронта Чорок, с колоном која је предузела офанзиву од Ордануча, коначно су одбиле Турке с наше границе. Савлађујући невероватне тешкоће, по снегу, подносећи оскудицу по рђавом времену, оне су половином марта срећно свршиле свој задатак. Предел Транс-Чорока и Оровина могу се сматрати као дефинитивно напуштени од Турака.

Грци аустројски лифранти!

Лондон, 29. марта. — "Дели Њусу" јављају из Атине да је савезничка флота зауставила 27. марта грчки брод "Елефтериос" који је долазио из Америке и одвела га је на Малту. Највећи део товара на лађи био је намењен Аустро-Угарској. Сва роба, намењена Аустро-Угарској, искрцана је пре поласка овог пароброда.

Атентат на египатског султана

Лондон, 30. марта. — Рајтерова агенција доноси из Каира ове детаље о атентату на Султана: Кад је једна личност из свите султанове приметила да један човек трчи преко улице, она је позвала жандарма, који је ударио злочанца по руци у моменту кад је он пуцао, тако да је куршум ударио у кола. Атентатор је одмах ухапшен и равнодушно је одговарао на питања која су му постављена, тврдећи да је Султан тиранин и да заслужује да буде убијен. Изјавио је да нема саучесника, да је с предумишљајем извршио своје дело и да је у Каиро дошао да убије султана на дан његовог ступања на престо, али тада је било сувише света на улици и није могао да му се приближи.

ИЗ ДАНА У ДАН

Америчани за удовице и децу. — За 1198 леја, што су другови из Америке послали (а у тој суми и 130 леја што је приложио друг Раковски) за помоћ удовица и деце поинулих, рањених и болесних другова, добивено је на каси Српско-Француске Банке 1377-70 динара у српскоме новцу.

Са толиком сумом за сад Партија располаже за горњу сврху.

Наше саучешће. — Другу Вукосаву Стокићу, тежаку из села Усије округ пожаревачки, а сада редову у нишким резервним трупама, умрла је мати. Изјављујемо наше саучешће другу Стокићу.

Несрећан случај. — Друга Драгољуба Стефановића, абадију, прегазио је воз на прузи Ниш—Пирот.

Изјављујемо наше саучешће његовој тешко ожаложеној породици.

Купујте и читајте „Радничке Новине“

ОГЛАСИ

Обућарској радњи ДРАГОЉУБА ЂОСИЋА потребује више радника за мушки и женски посао. Кнез Михајлова улица број 6 Београд. 9-10

Моли се сваки онај који би ма шта знао о мом другу Милу Тошковићу, гимназисту I Београдске Гимназије, који се у последње време налазио као избеглица у Јагодини. Да се јави Јакову Б. Нахуму, Пресбиро. Ниш.

Радници: зидарски и цимермански потребни су одмах, плата добра. Јавити се Лазару Рацковићу, инжењерско одељење Вардарске Дивизије. 1-5

Један кројачки радник за мали посао потребан је Ђорђу Поповићу, кројачу из Соко Блање, плата по Александарској класи, посао сталан. 1-3

Опанчарска Задруга у Власотинцу

потребује раднике. Зарада је добра. Намирнице су у овом месту јефтине и зараза не влада. 4-5

Господину

Е. Ефремијадесу

санитетском поручнику при VIII рез. болници.

Господине Докторе, не могу да пропустим прилику а да вам и овим путем не заблагодарим на Вашем труду, заузимању и лекарском знању које сте удружили те да мог супруга спасете од опаке болести пегавог тифуса.

Што је мој супруг потпуно оздравно имам једино да заблагодарим Вама, господине докторе.

Поштује Вас
Настасија Ђ. Радовановић

5) У исто време аустројанци су имали нових неуспеха, Пшемисл је пао и цела Галиција је у руским рукама.

6) Улазак у борбу трећег противника, турске војске, није ни у колико поколебао снагу руске војске, и, не узевши ни једног војника са аустро-немачког фронта, велики кнез Никола у децембру месецу успео је да на Кавказу однесе одлучне победе са трупама, које су већим делом биле трупе другог реда.

Дакле факта утврђују на најсигурнији начин да је руска војска, пошто је решила тешке проблеме за време ратовања од осам месеци који су њој били стављени у задатак; потпуно у стању да изводи офанзивне операције под најбољим условима, које не јој осигурати и лепо време, и да са нама заједно на сигуран начин дође до крајњег резултата, заједничке победе.

ЗА МИР

Конгрес енглеске Независне Радничке Партије

Конгрес енглеске Независне Радничке Партије који је ових дана одржан у Норвичу усвојио је са 118 гласова против 3 резолуцију којом се позива енглеска влада да саопшти одмах услове под којима би била склона да започне преговоре за мир.

Конгрес је у исти мах осудио два члана Партије који су узели учешћа у агитацији за уписивање добровољаца у војску.

Како ће се свршити?

Ситуација на европском бојном пољу и њени изгледи

Енглески политичар Хигер Белок држао је ових дана у Манчестру један говор о ситуацији на европском бојишту. Његово је мишљење у овоме:

Критичан моменат наступиће крајем пролећа или почетком лета. У то доба ће Енглеска бацити на западно бојиште највеће контингенте своје војске; руска балтијска пристаништа очистити се од леда; а можда ће и Дарданели дотле бити пробијени. А у исто време, и Немачка и Аустрија бацити на бојно поље и последње неупотребљене снаге.

На Истоку, Немци оће да заузму Варшаву; на Западу — да задрже провинције које су заузели. И доиста, рекао је Белок, Немци од Октобра нису готово нимало потиснути са западнога бојишта. А оно нешто терена што смо ту спечалили не значи ништа кад се сравни са жртвама које смо поднели.

Ако се не пробије немачки фронт, и ако Немци заузму Варшаву па пошљу велика појачања на Запад, победа ће бити њихова. Пшемисл има значај другог реда, а Карпати неће изменити ствар само ако падне Варшава. Што се тиче Дарданела, није баш несумњиво да ће бити пробијени.

ПОД РАТНОМ КОСОМ

Милан Топаловић
књижевник из Ужица

26 марта умро је у Ужицу друг Милан Топаловић, књижевник. Умро је на војној дужности, као комесар тамошње болнице.

Покојни Милан био је врло озбиљан, солидан и симпатичан човек, и нама тешко пада његов губитак. А пада нам још у толико теже што је то био један од најсавеснијих, највернијих и најпреданијих ревизора Радничких Новина у целој Србији.

И у име целог радничкога покрета, и специјално у име редакције и администрације Радничких Новина, ми изјављујемо наше искрено саучешће његовој дубоко ожаложеној породици.